

Hou op met halve en hele sprookjes over de kosten van verduurzaming

Illustratie: Hein de Kort voor Het Financieele Dagblad

In het kort

- De kosten van verduurzaming van woningen bleven te lang onbenoemd
- De discussie moet gaan over wie wat betaalt
- Onrealistische beelden leiden tot wantrouwen

Een nieuw rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) sloeg maandag in als een bom. ‘Planbureau: Verduurzamen eigen woning voor vrijwel niemand rendabel’, kopte het FD. Het AD was nog stellig: ‘Huizen isoleren en van het gas niet rendabel.’ GroenLinks vroeg direct een debat aan. VVD, PVV en D66 stelden Kamervragen.

De commotie in Den Haag is begrijpelijk. Tot 2050 moeten ruim 7 miljoen woningen ‘van het aardgas af’, zo is de bedoeling – een enorme opgave. Zowel het kabinet als de Tweede Kamer willen dat die ingreep ‘woonlastenneutraal’ is. Dat wil zeggen dat eigenaren de benodigde investeringen terugverdienen met de besparing op hun maandelijks energierekening.

Volgens het PBL zit dat terugverdienen er niet in, voor vrijwel geen enkele huiseigenaar. Bij die conclusie hoort een dikke ‘maar’. Het PLB onderzocht alleen wat het de eigenaar van een gemiddelde rijtjeswoning kost en oplevert als hij z’n woning van het aardgas haalt en energieneutraal maakt.

Om te beginnen zal dat laatste niet altijd nodig zijn. Collectieve ingrepen, zoals aansluiting op een warmtenet, zijn buiten beschouwing gelaten, net als een overstap op groen gas, wat de operatie een stuk eenvoudiger maakt.

Nuance

Hoewel het PBL dus niet alle woningtypen, scenario’s en opties heeft onderzocht – en dat ook duidelijk in het rapport schrijft – haalde die nuance de media niet. Daar domineerde het beeld dat investeren in woningverduurzaming niet loont. Dat klopt niet. In veel gevallen loont het wel.

Maar er zijn meer onjuiste beelden. Zo heeft vooral de politiek de afgelopen jaren z’n best gedaan om burgers te laten geloven dat de ingrijpende verduurzaming van het woningbestand ze geen geld gaat kosten. Soms was de indruk zelfs dat burgers er op vooruit gaan.

Zo zei Gert-Jan Segers, partijleider van de ChristenUnie, kort na de presentatie van het Klimaatakkoord dat burgers een lagere energierekening krijgen. Hij zei er niet bij dat daarvoor fors moet worden geïnvesteerd. En hij zei al helemaal niet dat de woonlasten mogelijk stijgen. Die woonlastenneutraliteit is namelijk een streven, geen garantie.

‘Vooral de politiek heeft z’n best gedaan om burgers te laten geloven dat de ingrijpende verduurzaming van het woningbestand ze geen geld gaat kosten’ Segers is niet de enige die een onjuist beeld geeft. Tweede Kamerlid Matthijs Sienot, woordvoerder energie & klimaat van D66, twitterde maandag nog naar aanleiding van het PBL-rapport: ‘Een lagere energierekening en winst voor het klimaat. Voor iedereen zo goedkoop en makkelijk mogelijk. Dat is de afspraak in het Klimaatakkoord.’

Enkele tientjes

Ook bedrijven kunnen er wat van. Zo staat op de website van Essent onder de kop ‘Geen energierekening meer met een nul-op-de-meter-woning?’ dat een energierekening van enkele tientjes per jaar of zelfs helemaal geen rekening ‘eenvoudig is te realiseren’. Geen woord over de forse investeringen die daarvoor nodig zijn.

Hoe zijn we in deze situatie beland? Na het sluiten van het Klimaatakkoord van Parijs in 2015, en op de golven van verontwaardiging over het Groningse aardbevingsdrama, moest Nederland ‘van het aardgas af’. Liever vandaag dan morgen. Zo pleitte in 2018 een coalitie van milieuorganisaties en bedrijven al voor een verkoopverbod van de traditionele cv-ketel vanaf 2021. CDA en D66 hadden eerder al op uitfasering aangedrongen.

Woonlastenneutraliteit

Gemeenten leken intussen verwickelend in een wedstrijd wie het eerst aardgas zou weten uit te bannen. Over uitvoerbaarheid, haalbaarheid en kosten ging het niet. Toen het daar eenmaal wél over ging, bleek dat het per huishouden wel degelijk om aanzienlijke bedragen gaat en kwam er dus verzet op gang. Snel probeerde de politiek de onrust te beteugelen met een bezweringsformule: woonlastenneutraliteit.

Ook zonder PBL-rapporten voelen burgers op hun klompen aan dat de transitie niet gratis is, ook die van hun woning niet. Het PBL schrijft nu dat niet woonlastenneutraliteit centraal zou moeten staan, maar betaalbaarheid. Oftewel dat de woonlasten van een huishouden mogen stijgen onder voorwaarde van voldoende draagkracht.

‘Ook zonder PBL-rapporten voelen burgers op hun klompen aan dat de transitie niet gratis is, ook die van hun woning niet’

Voor de Tweede Kamer is dat tot nu toe vloeken in de kerk. Toch is het een zeer ruime meerderheid in diezelfde Kamer die zegt hartstochtelijk voorstander te zijn van stoppen met aardgas en het ingrijpend verduurzamen van huizen.

Als dat zo is, zou diezelfde meerderheid burgers ook moeten durven vertellen dat ze daar een financiële bijdrage aan moeten leveren. Tegenover de kosten staan immers ook baten. Een comfortabeler woning, bijvoorbeeld.

Wie betaalt wat?

Niemand wil huiseigenaren op kosten jagen. Terecht. Maar waar gaat investeren in wooncomfort en de waarde van je huis precies over in ‘op kosten jagen’? Daar zou de discussie over moeten gaan. Wat mag de verduurzaming van de woningvoorraad kosten en wie betaalt wat? Vergeet niet, ook subsidies die de overheid verstrekt, betaalt de burger uiteindelijk zelf.

Om de totale kosten te beperken is het belangrijk dat we op een realistische manier, slim en praktisch stappen zetten. En dat we dus stoppen met overdrijven, onrealistische beelden en grote woorden met een voortdurende ondertoon van dwang en drang. Dat zorgt er alleen maar voor dat de hakken in het zand gaan.

‘Grote woorden met een voortdurende ondertoon van dwang en drang zorgen alleen maar dat de hakken in het zand gaan’

In het Klimaatakkoord staat dat de grootste uitdaging van de transformatie van de gebouwde omgeving geen technische, financiële of bestuurlijke opgave is, maar een sociale: ‘Dit gaat over mensen.’ Inderdaad. Laat politiek en bestuur zich daar dan ook naar gaan gedragen.

Niet de kosten zullen de woningtransitie de das om doen, maar het wantrouwen zodra blijkt dat de politiek burgers knollen voor citroenen heeft verkocht.